

Адыгэ макы

Голос
адыга

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Лышхъэм илофшлэгъу зэлуклэгъухэр

лъэгъонэу «Тэ тиродинэр — Урысыер ары» зыфилорэм икызылэхын, культурэм, искусствэм, нэмык лъэныкхэм кээзэрэгъоигъэхэр атегушылагъэх.

АР-м и Лышхъэ пэублэ псалъэ кышызэ, Адыгеим кэклогъэ хыаклэхэм шүфэс гушы-лэхэмклэ закыфигъэзагъ. А. Шиловыр сурэтыш ныбжык нахь мышлэми, итворчествоклэ лъэгэплэ инхэм анэсын зэрилъэкыгъэр, ащ урыгушхон зэрэфаер республикэм ипащэ кыыхигъэщыгъ.

— Къокыплэм щыпсэурэ лъэпкхэм яискусствэхэмклэ

Къэралыгъо музейеу Мыекъуапэ дэтым ишлуагъэклэ, Урысыем имызагъоу, дунаим цы-зэпашлэрэ сурэтышхэм, скульпторхэм ятворчество нэлуасэ тафэхуон тлэкыгъ. Ахэм ащыщых Михаил Шемякин, Зураб Церетели, нэмыкхэри. Ахэм джыри зы нэбгырэ кхэхъуагъ, республикэм кэклуагъ ыкли илофшлагъэхэм якъэгъэлъэгъон кызылэхуы зэпашлэрэ сурэтышлэу Александр Шиловым. Непэрэ зэлуклэгъур тизэпхыныгъэ ипэублэ хуонэу сыщэгугъы, — кылуагъ Тхаклушынэ Аслъан.

АР-м и Лышхъэ, дахэу кыплэгъокыгъэ бысымхэм афэрэзагъ нэужым гушылэр зыштэгъ А. Шиловыр. Къэгъэлъэгъонэу Мыекъуапэ кышызэлукхыер Урысыем инэмык шюльпыхэм зэрэщылагъэр, ар цыфхэм зэрэшлэгъонэу кылуагъ.

— Адыгеим ичлопс зэрэдэхэр слъэгугъэ, чыплэ гъэшлэгъонэу илэхэм усурэтышлэ угу кыдадзэенэу щыт. Тапэклэ ти-

зэпхыныгъэ, тизэгурылонныгъэ дгъэпытэнэу сыфай. Къэгъэлъэгъоним изэфэшлыжыкн ехуэплэу республикэм джыри сыккълон гухэл си. Джащ фэдэу сурэтышл ныбжыклэхэм, клэлэцы-клухэм апае мастер-классхэр зэхасщэмэ шлоигъу, — кылуагъ А. Шиловым.

Ыпшэкклэ зигугъу кытшыгъэ Ассамблеим ишюльпыхэр кытамэ Адыгеим кышызэлукхы зэрэшлэгъор нэужым кыгушылэгъэ хыаклэхэм кылуагъ. АР-м и Лышхъэ а гухэлным дыригъэштагъ. Къэлогъэн фаемы организациер искусствэм, культурэм анэмыклэу, спортым, гъэсэнныгъэм, медицинэм, нэмык лъэныкхэм хэхъоныгъэхэр ашынхэм ыналэ зэрэтыригъэтырэр.

Лъэныкхэм язэпхыныгъэ гъэпытэгъоним фелорышлэщт лфотхыабзэхэр республикэм цы-зэхасщэнхэу, ащклэ зээзгыныгъэ гъэнэфагъэхэр зэдашынхэу зэдаштагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Итворчество осэшхо фишыгъ

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхаклушынэ Аслъан мамырныгъэм илыклоу ООН-м щылэу, зэпашлэрэ сурэтышлэу, Урысыем щыпсэурэ цыф лъэпкхэм ягушхъэбаиныгъэ зыкыгъэлэтыгъэ-нымклэ Ассамблеим и Комитет ипащэу Александр Шиловыр мы Ассамблеим хэтхэм ащыщхэмрэ тыгъуасэ алукагъ.

Лфотхыабзэм хэлэжыгъэх АР-м культурэмклэ иминистр-рэу Кьулэ Мыхъамэт, Къокыплэм щыпсэурэ лъэпкхэм яискусствэхэмклэ Къэралыгъо музейеу Мыекъуапэ дэтым ипа-

щэу Кушъу Нэфсэт, Адыгэ республикэ общественнэ организациеу «Мамырныгъэм и Лигэ» итхъаматэу Аристотель Спировыр. А. Шиловым исурэт шыгъэхэр зыхэхъгъэ къэгъэ-

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэ и УКАЗ

Медалэу «Адыгеим и Щытхуэзехъ» зыфилорэр
А. А. Дорофеевым
фэгъэщшошэгъэным
ехылагъ

Адыгэ Республикэм ыпашхъэ гъэхъэгъэ ин дэдэхэр зэрэщырилэхэм пае медалэу «Адыгеим и Щытхуэзехъ» зыфилорэр запасым щылэ генерал-майорэу **Дорофеев Александр Анатолій** ыкьом фэгъэщшошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТХЪАКЛУШЫНЭ Аслъан кы. Мыекъуапэ, жьоныгуакиэм и 11, 2016-рэ ильэс
N 53

ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

Урысыер илъап

Къокыплэм щыпсэурэ лъэпкхэм яискусствэхэмклэ Къэралыгъо музейеу Мыекъуапэ дэтым тыгъуасэ къэгъэлъэгъон гъэшлэгъон кышызэлукхыгъ. Сурэтышлэу Александр Шиловым илофшлагъэхэм ар яхылагъ.

Музеим идиректорэу Кушъу Нэфсэт ипэублэ гушылэ кышы-хыгъэщыгъэ гушысэхэм уагъэгъуазэ. А. Шиловым исурэтхэр апэрэу тиреспубликэ кышгъэлъагъох. Адыгеим и Лышхъэу Тхаклушынэ Аслъан А. Шиловым итворчество анахъэу кышыхыгъэщыгъэр сурэтышлэр зэрэныбжыккэм даклоу, тыкъэзыуцухъэрэ дунаим дэхъгъэу хэлпыр сурэтхэмклэ кыгъэлъэгъон зэрилъэкырэр ары. Патриот шыпкы, ихэгъэгу шү зэрилъэгъурэр искусствэм ыбзэкклэ лупклэу кызылэхуы.

— Сэнаушыгъэу хэлпым осэ ин фэтэшлы, — кылуагъ Тхаклушынэ Аслъан. — Опсэу. Лъэшэу тигуапэ тиреспубликэ укызырэклуагъэр.

— Лъэшэу сышъуфэраз, Адыгеим дахэу шукышыспэгъокыгъ, — кылуагъ Александр Шиловым. — Чыплэ гъэшлэгъон шүуцэпсэу. Шюльпыхэрэу слъэгугъэхэм Адыгеир анахъ дах.

Урысыем щыпсэурэ лъэпкхэм я Ассоциацие и Совет итхъаматэ игуадзэу Николай Бухониным цыфхэм ягушхъэ

кыучлэ зыкыгъэлэтыгъэным искусствэм илофшлэхэр зыпылхэм иепллыккэхэр кырылоплагъэх. Мамыр псэуклэм игъэпытэн Адыгеим зэрэщылагъэ-клатэрэм, тиреспубликэ Европэм ит къэралыгъо зэтэгъэ-псыхыагъэхэм афагъадзэ кыгушылагъэхэм ащыщхэм зэгъэпшэнхэр ашыгъэх.

Сурэтышл цырылохэу Бырсыр Абдулахъ, Эдуард Овчаренкэр, Еутых Асе, нэмыкхэри А. Шиловым итворчество кытегушылагъэх.

Тхаклушынэ Аслъанрэ Александр Шиловыр лентэ плыжык зэпаупкы, къэгъэлъэгъо-ныр кызылэхуыгъ. Сурэтхэр лъэгъупхэх. Пейзажыр ары А. Шиловыр нахь зыфэщагъэр. Сурэт пэпчъ теплэ хэхыгъэ

ил. Шюхэр дэгъоу ыгъэфедэхээ, мээхэр, псыхъохэр, нэпкхэр дахэу кыгъэлъагъох.

Мэшлокугъогухэр хэушхыафыкыгъэх. Сурэтхэм уяплызэ, къалэм, псэуплэ цыккхэм ячылплэ гъэшлэгъонхэр нэгум кыккълэуох. Адыгеим ичыгухэм сурэтхэр ябгъапшэхэу пшлоигъоу уахтэ кыоккы. «Кавказ» зыфилорэ сурэтыр дэхэу кыодыеп. Пчыхъэм тыгъэр зэрэтысыжыкырэм, огуз шэпллы зэрэгуэрэм, нэмыкхэм узылэпащэ.

Пцел чыгхэм гъэмафэм, бжыхъэм, гъатхэм, кымафэм теплэу ялэр сурэтхэмклэ А. Шиловым кырыелотыкы.

Чэчэным, Ингушетием, нэмыкхэм сурэтхэр ащалъэгъу-гъэх.

Жьоныгуакиэм и 22-м къэгъэлъэгъоныр Мыекъуапэ щызэфашыкыщт.

САХЫДЭКЪО Нурбий.

Адыгеим и Лышхъэ Урысыем и Федеральнэ таможеннэ къулыкъу ижурналистхэм зэдэгущылэгъу адырилагъ

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан Урысыем и Федеральнэ таможеннэ къулыкъу илофышлэхуэ санаториеу «Лесная сказка» зыфилоэрэмрэ тиреспубликэ ирекреационнэ амалхэмрэ афэгъэхьыгъэ фильм тезыхьхэрэм тыгъоснахьыпэ зэдэгущылэгъу адырилагъ.

Фильмэмклэ гухэлъэу ялэр зигугъу къэтшыгъэ санаторием дэгъоу къызэрэщылазэхэрэр къэгъэлъэгъоуэным нэмыклэу, цыф жьугъэхэр Адыгеим ичыплэ дахэхэм, ичылопс нэлуасэ фэшыгъэнхэр ары.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан республикэм туристрекреационнэ амалэу илэхэм афэгъэхьыгъэу журналистхэм къафилоутагъ, псынклэу хэхьоныгъэ зышыхэрэм Адыгеир зэрэщышхэр хигъэунэфыкыгъ.

— Цыфхэм загъэпсэфынымклэ ыкли япсауныгъэ агъэпытэнымклэ Адыгеир чыплэ дэгъу дэдэу щыт. Тарихъ-культурэ, археологическэ, рекреационнэ амалыбэ республикэм ил. Ахэм яшлуагъэклэ ильэс псаум къыклоцлэ туризмэм ильэпкэ зэфэшхьафхэм хэхьоныгъэ ашлын альэ-кышхт. Чылопсыр зэрэдэгъум, тыкъэ-зыуцухьэрэ дунаир зэрэкъабзэм, тикъушхьэхэр, къушхьэ лъапэхэр, нэмыклэ чыплэхэр зэрэдахэхэм, республикэм мамырныгъэрэ рэхъатныгъэрэ зэрильхэм туристхэр бэу къызыфащэх, — хигъэунэфыкыгъ Тхьаклушынэ Аслъан.

Мы аужырэ ильэсхэм тиреспубликэ турист пчъагъэу къаколорэм проценти 10-клэ хэхьуагъ. Илэсиблым къыклоцлэ ахэм япчъагъэ фэдитлуклэ нахьыбэ хьугъэ. Гъэрэкло закьо турист мин 360-рэ Адыгеим щылагъ. Туристхэм япчъагъэ къыхэхьонэу къызэрэрадзагъэм елгытыгъэу Адыгеим илэхьхэтетхэм мы отраслэм тапэкли хэхьоныгъэ егъэшлыгъэн фаеу алыгътэ. Ащ пае къушхьалэхэм ищыклэгъэ инфраструктурэр ащыгъэпсыгъэным яшхьыпкэу ахэм лог дашлэ. Гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ федеральнэ программэу «Урысыем и Къыбл» зыфилоэрэмрэ туризмэм Урысые Федерацием хэхьоныгъэ щегъэшлыгъэным тегъэпсыхьэгъэ программэхэмрэ къадыхэлъытагъэу автомобиль гьогухэм, газрыкълуаплэхэм, псырыкълуаплэхэм ашлын сомэ миллиарди 4 фэдиз пэлуагъэхьагъ.

Инфраструктурэ дэгъу щылэ зыхьуклэ, инвесторхэм нахь чанэу турист предприятияклэхэр зэхашхьытх. Непэ ехьулэу нэбгырэ мини 6 фэдизмэ зызщэгъэпсэфыным альэклишт псэолыи 150-мэ Адыгеим лог дашлэ. Бэмышлэу къызэ-

луахыгъэ комплекси 4-мэ, псы фабэр ялэпылэгъоу цыфхэм япсауныгъэ щэгъэпытэн альэклишт. Санаториехэу «Лэгъо-Накхэрэ» «Лесная сказка» зыфилоэрэмрэ фэло-фашлэхэу ашагъэцаклэхэрэр нахьыбэ ашлынэу рахьухьэ. Мыхэм псы фабэр икьоу ашагъэфедэ.

Фильмэр тырахы зыхьуклэ, журналистхэр санаториеу «Лесная сказка» зыфилоэрэм, Хьаджэхьу тлуаклэм, Ры-

фабгъо ипсыкъефэххэм, Свято-Михайловскэ чылысым, чычлэгъ псыфабэхэм ыкли нэмыклэ чыплэ дахэхэм ащылэщтых. Федеральнэ таможеннэ къулыкъум иколлегие изэхэсыгъо, Федерациемклэ Советым, Урысые Федерацием и Къэралыгъо Думэ фильмэр къащагъэлъэгъонэу рахьухьэ.

АР-м и Лышхъэ ипресс-къулыкъу.
Сурэтыр А. Гусевым тырихыгъ.

ТИЗЭХЭХЪ ГЪЭШЛЭГЪОНХЭР

Шьукъеблагъэх «Къэгъэгъэштахьэм»

Шьолгыр фольклор фестивалэу «Къэгъэгъэштахьэр» жьоныгуаклэм и 14-м Мыекьуапэ щыклошт. Адыгэ Республикэм культурэмклэ и Министерствэрэ Адыгеим лъэпкэ культурэмклэ и Гупчэрэ зэхэхьэм клэщакло фэхьугъэх.

Адыгэ лъэпкэ шэн-хабзэхэр къэлэтыжыгъэнхэм, тыкъэзыуцухьэрэ дунаир гъэкъэбзэгъэным, лъэужхэр зэлхыгъэнхэм, ныбжьыклэхэр шлэж ялэу плугъэнхэм, учылыгъу гупсэ шлулэгъоу фыуилэр щылыныгъэм къыщыбгъэлъэгъон плэжыным фестивалыр афэгъэхьыгъ.

Гъатхэр, ныбжьыклэгъур, шлулэгъу къабзэр — ахэр типсэуклэ дахэ щыщых. Адыгэ Республикэм культурэмклэ иминистрэ игуадзэу, Урысыем, Адыгеим, Ингушетием культурэмклэ язаслуженнэ логышлэу Шьэуапцэкъо Аминэт тызэрэщыгъэгъозагъэу, къэгъагъэхэм

ямэфэклэ сэнаушхэм ялэлэсэныгъэ, сурэтышхэм, къэгъагъэхэр къэзыгъэкыхэрэм ялофшагъэ зэхэхьэм къыщагъэлъэгъошхт. Музыкальнэ произведениехэр щыжынчыщтых, къыщышхьошхт.

Жьоныгуаклэм и 14-м мафэм сыхьатыр 2-м Мыекьуапэ ипчэгоу В. Лениным ыцлэклэ щытым къыщырагъэжхьэныш, фестивалым хэлажэхэрэр урамэу Краснооктябрьскэм къырыкълэу, къэлэ паркым ныбжьыклэхэм модэм диштэрэ щыгынхэр къыщагъэлъэгъошхт, къэгъагъэхэр къэзыгъэкыхэрэм,

искусствэм пыщагъэхэм ятворчествэ яплэушхт — зэнэкъокъухэм уасэ афашышхт.

Шэнышлу зэрэхьугъэу, къэгъагъэхэм я Тхьэу алыгъэрэ Хэтэгущэ шыкум исэу мэфэклэ зэхэхьэм ипчэгу кыхьашхт, фестивалым тамэ езытыгъэхэм къафэгущошт. Сыхьатыр 16-м концерт хэхыгъэр аублэшт, хагъэунэфыкырэ чыплэхэр къыдзыхыгъэхэм афэгущошхт, шлухьафтынхэр афашышхт, фестивалыр адыгэ джэгуклэ аухышхт.

Цыфхэр ригъэблэгъэщтых

Ыпклэ хэмылэу цыфхэм правовой лъэныкъомклэ лэпылэгъу ятыгъэным тегъэпсыхьагъэу Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хьыкум 2016-рэ ильэсым жьоныгуаклэм и 25-м сыхьатыр 10-м къыщегъэжыагъэу сыхьатыр 13-м нэс цыфхэр ригъэблэгъэщтых.

Мы логтхьабзэм хэлэжэщтых Адыгэ Республикэм и Конституционнэ Хьыкум и Тхьаматэу А.К. Лыхьэтыкьор, Адыгэ Республикэм цыфым ифитыныгъэхэмклэ и Уполномоченнэу А.Я. Осокиныр, предпринимательхэм яфитыныгъэхэр къэухьумэгъэнхэмклэ Адыгэ Республикэм и Уполномоченнэу В.Х. Зэфэсыр, клэцыкълум ифитыныгъэхэмклэ Адыгэ Республикэм и Уполномоченнэу А.Б. Ивашиныр.

Адыгеим щыпсэххэрэм Конституцием къыдилыгъэрэ фитыныгъэу ыкли шхьафитыныгъэу ялэхэр зэраукъохэрэм (мышь къыхеубытэх къэралыгъо хабзэм икьулыкъухэр е пэщэ лэна-тлэхэр ахэм ащызылыгъхэр) япхыгъэ упчлэхэр мышь къыщалэтын альэклишт.

Цыфхэр чыплэу зыщырагъэблэгъэщхэр: **къ. Мыекьуапэ, ур. Советскэр, 217, зэхэсыгъохэр зыщыкълэхэрэ залыр.**

Ащ нэмыклэу мышь фэдэ адресымклэ электроннэ почтэм ялэу тхылъ фагъэхьын альэклишт: ksa01@mail.ru, е Хьыкумым иразделэу «Электроннэ приемнэр» зыфилоу официалнэ Интернет-сайтым щылэм радзэн альэклишт.

Сурэтыш цыкълухэм язэнэкъокъу

Клэлэцыкълухэм язэнэкъокъоу «Шлушлэ тамыгъэр нэгущоу» зыфилоэрэ машинэ зезыфэрэ пстэуми афэгъэхьыгъагъ. Мыщ хэлэжыагъэх Адыгэ республикэ гимназием ия 3-рэ «Б» класс иклэлэеджаклохэр. Шхьадж исурэт нахь чэфэу, гушлэу зэ-

ришлыштым пылгыгъ, нахьыжхэм афэгъэгъэгъэ гушылэ фабэхэри ащ игъусагъэх.

Водитель пстэуми ащ фэдэ шлушлэ тамыгъэхэр афэмыхьушхтхэм, ар зэрэтыгъэ нэбгырэ пэлчэ гьогум лыгъэныгъэ нахь къызышхыгъэфэшт.

Клэлэеджаклохэм ялофшлэгъэ анахь дэгъухэр а 1-рэ, я 2-рэ ыкли я 3-рэ степень зилэ дипломхэмклэ къыхагъэщыгъэх, джащ фэдэу къэнэфырэ пкыгъо зэфэшхьафхэр шлухьафтынэу аратыгъэх. Зы логфшагъэ аналэ тырамыдзэу къагъэнагъэп. Зэклэ клэлэцыкълухэм гьогурькълоным ишапхьэхэр къызылотыкырэ шлухьафтын цыкълухэр афагъэшхьошагъэх.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэрэ Адыгэ Республикэм иминистрэхэм я Кабинетрэ я Администрацие лъэшэу гухэклэ щыхьоу къэралыгъо къулыкъумклэ ыкли кадрэ политикэмклэ Гьэлорышлэпэм иведущэ консультантэу Хьокло Зарэ Хьазрэт ыпхьум фэтхьаусыхэ ятэ идунай зэрихьожыгъэм фэшл.

Хэгъэгъу зэошхом Теклоныгъэр къызышхьахыгъэр ильэс 71-рэ зэрэхьурэм ипэгъоклэу Мыекьуапэ иеджаплэхэм яклэлэеджаклохэм гьогурькълоныр щынэгъончэнымклэ Къэралыгъо инспекцием икьэлэ отдел икьулыкъушлэхэр ягъусэхэу патриотическэ логтхьабзэу «Лэшлэгъуищым ишлэж» зыфилоэрэм хэлэжыагъэх.

Теклоныгъэм и Мафэ фэгъэхьыгъэ сурэтхэр ыкли лэпэщысэхэу гьогурькълоным хэлэжхэрэ пстэуми апае ныбжьыклэхэм ашлыгъэхэмклэ ветеранхэм афэгущоуагъэх. Клэлэцыкълухэм ящынэгъончъагъэ инспекторхэм къа-

Лэшлэгъуищым ишлэж

ухьумэзэ, георгиевскэ кусэхэр агошыгъэх.

Логтхьабзэр оклофэ георгиевскэ куси 177-рэ къалэм щыпсэххэрэм, хьаклэу къеб-

лэгъагъэхэм аратыгъ, гьогурькълоным ишапхьэхэр амыукъонхэу къяджагъэх.

В. А. ЗАГАЙКО.

Полицием иподполковник.

МЭЩБЭШІЭ ИСХЪАКЪ ЫНЫБЖЪ ИЛЪЭС 85-рЭ ЗЭРЭХЪУРЭМ ИПЭГЪОКІ

Синьдэльфыбзэ дэми дэгъуми
Дунаир рысшлэу чыльгэм сытет,
Сыдырэ уахъти — гъэбжъуи огъуи
Сэрклэ ошхбыым ренэу ар фэд.

МЭЩБЭШІЭ Исхъакъ

Зелъашлэрэ тхэкӀо цлэрылоу, Урысые Федерацием, СССР-м, Адыгэ Республикэм литературэмклэ я Къэралыгъо тынхэм ялауреатэу, М. А. Шолоховым ыцлэкӀэ щыт Урысые литературнэ премиер кызыфагъэшъошагъэу, Адыгэ, Къэбэртэе-БэлыкӀар, Къэрэщэе-Щэрджэс республикэхэм янароднэ тхэкӀоу Мэщбэшлэ Исхъакъ мыгъэ, 2016-рэ илъэсым ижъоныгъокӀэ мазэ, кызыхыгъуэр илъэс 85-рэ мэхъу. Ащ фэгъэхыгъэ мэфэкӀ Джамбэчые гурыт еджаплэм щызэхэтцагъ. ТхакӀом игъэхъагъэхэми, идунэететыкӀи такыпкырыклэу зэхэхэм цлэ фэтшыгъ «Дунаим тет шлушлэ-ныр игъогогъоу» тӀуи. Ащ хэлэжъагъэх я 6 — 11-рэ классхэм ащеджэхэрэр. МэфэкӀыр зэрацагъ я 11-рэ классым ис

еджакӀохэу УелыкӀо Саидэрэ Шъэожэ Алырэ.

Ичылэ, ипсыхъо, адыгэхэм, нидэльфыбзэм, адыгэ цыем афэгъэхыгъэ усэхэу ытхыгъэхэм езбырэу къяджагъэх, къатегушылагъэх. Зезыщэхэрэм класс пэпчэ гушылэ аратызэ, Исхъакъ иусэхэм къяджагъэх. Анахъ дэгъоу усэ къеджагъэхэр кыыхагъэхыгъэх. Ахэр я 6-рэ классымклэ Нэгъой Адалбий, Бахъуко Айдемыр, Бысыдж Айдемыр, Тлэшъу Дарин, Хъатэмэ Индар. Я 7-рэ классымклэ ДыдыкӀ Свет, Тлэшъу Дарин, я 8-рэ классымклэ ПчыхъэкӀэ Эл, Чэужэ Анжел. Я 9-рэ классым иеджакӀоу Цэй Джэнэт Мэщбэшлэ Исхъакъ иусэу «Синьдэльфыбзэ» зыфилорэмклэ еджаплэми район зэнэкӀокъуми апэрэ чыплэр кы-

Шлушлэныр игъогогъоу

щыфагъэшъошагъ. Я 6-рэ классым ис еджакӀохэу Пчэнэшэ Залинэрэ ДжымыкӀо Динарэрэ Мэщбэшлэм иусэу «Дахэ си Дунай» зыфилорэр орэдышъом илъэу кыызэдалагъ. Сэнаушыгъэ зыхэлэ еджакӀохэм тхакӀом итхыгъэхэм атыхыгъэ сурэтхэр, итхылэ кӀышъохэр мэфэкӀым ехъуллэу сурэт къашыгъэх. Ахэр зыхэт къэгъэлъэгъон зэхэтщэгъагъ. А зэнэкӀокъум анахъ чанэу хэлэжъагъэх ПчыхъэкӀэ Эльвирэ, Шхончыбэшлэ Иляс, ДыдыкӀ Свет, Чэмбэхъу Фаина, Тлэшъу Дамир.

Хэтрэ тхакӀуи игъэхъагъэхэм яшыхъатыр итхылхэр ары. А лъэныкъом имэхъани клэдгъэтхэу тхылэ къэгъэлъэгъон зэхэтцагъ. Умыгъэшлэгъон, урымыгушхон плъэкӀырлэп Мэщбэшлэ Исхъакъ илэжыгъэ бэгъуа-

гъэ, исэнаушыгъэкӀэ, илофшлэ-клэкӀэ илъэкпкӀ гъэшлэрэ тынэу фишыгъэр. Агу къаделэу тхакӀом фэлъэлауагъэх гъэшлэ кӀыхъэ илэнэу, икӀэлэмыпэ тхылыклэхэр джыри кычлэкӀынхэу.

МэфэкӀ зэхэхэм нахъ чанэу зыкышчызыгъэлъэгъуагъэхэр жорим кызыхегъэунэфыкӀыхэм ыуж, чэфрэ гушлуагъорэ кыызхэщырэ къашъохэмклэ аухыгъ. Мы усэр тхакӀом фэдгъэшъошагъ:

Гъогу зафэу
лъэкпкӀым итарихы
УицӀыныгъэ гъогу о
епхыгъ.

Уилофшлэгъэ дахэхэм
къапкырыклэу

О умакъэ
ныбжыкӀэгум къекӀлугъ.
Уи «Мыжъошъхали»
щыӀаныгъ,

«Илъэс фыртынэхэр»
гум лъыӀасыгъ.

«Шлу шлэ псым хадз»
зыфилорэм
КыыщычлэкӀыжы шъыпкӀэу
уигушылэ.

Уитхылхэм ахэт образхэр
ЩыӀаныгъэм щыщ
шъыпкӀэх.

«Бзыикъо заор»
тарихъ нэкӀубгъоу
ЛъэкпкӀым нэпзеплъэу о
къептыгъ.

Уишлушлагъэ, Исхъакъ,
мыухыжъ.
ТитхэкӀо нахыжъхэм о
уащыщ,

Уитхыгъэхэр
дунаим щызэлъашлэх,
Ахэт образхэр
тищысэтехыплэх.

Къэралыгъо премиехэм
урялауреат,
Ущытхъузехъ,

ународнэ тхакӀу,
Пшызэ шъолырым
дышъэ медаль

Кыпфигъэшъуашэу,
уцӀыф гъэшлуагъ.
Гимным тедэлумэ,

тынэгъу укӀэт,
Уигеройхэм таплу, талэжы.
УикӀэлэмыпэ, Исхъакъ,
мыуцэкоу

Джыри уилъэкпкӀ
бэрэ фэлаж!

ШЭУДЖЭН Джантыгъ.
Джамбэчые гурыт еджа-
плэу N 7-м адыгабзэмрэ
литературэмрэкӀэ икӀэлэ-
егъадж.

Сурэтхэм арытхэр: Иоф-
тхъабзэр А. Шъэожымрэ
С. УелыкӀомрэ зэрэащ;
аныхъ чанхэр жорим кы-
хегъэхы.

МЭФЭКӀ ИОФТХЪАБЗЭХЭР

Машлэм щыпсыхъэгъэ Теклоныгъэр

Теклоныгъэм ия 71-рэ илъэс фэгъэхыгъэ мэфэкӀ
Иофтхъабзэхэр тиреспубликэ зэфэдэкӀэ шыкӀуагъэх.
Ахэр музейхэм, еджэплэ зэфэшъхъафхэм, тхылъ-
еджаплэхэм ащызэхашагъэх.

Хэгъэгу зэошхом тикъэралыгъо фэмыхъазыргъэми, советскэ народым, цыф лъэкпкӀхэм язэкӀотныгъэ ыкӀи псэемылэжъныгъэ мамырныгъэр зэриухъумагъэр, цыф жьугъэхэм яхэгъэгу шлулэгъу зэрэлъашыгъэм щысэбэхэмклэ къагъэлъэ-

гъуагъ. Щэлэгъэшхо ялэу, зыч-зыпчэгъоу фашизмэм зэрэлэу-уцужыгъэхэм яхыегъэ-зэфэгъэ жъалымыгъэм зэрэтекло-щтыр ашлэш зэрэхъуштыгъэр кыушыхъатыгъ.

**Жьоныгъуаклэм
и 9-р**

Мэфэпчым хэт мэфэкӀыбэм мыр — Теклоныгъэм и Мафэ — анахъ лъапӀ. Хэгъэгу зэошхом Теклоныгъэр кызышчыда-хыгъэр илъэс 71-рэ зэрэхъу-гъэм фэгъэхыгъагъ АР-м и ЛъэкпкӀ тхылъеджаплэ щылэгъэ мэфэкӀ зэхэхэри. «И в огнях победного салюта» зыфилорэ тхылэ къэгъэлъэгъоныр кыизэлъахыгъ. Ащ тхылъеджаплэм ифонд кыыхыгъэ кыдэкӀыгъо гъэшлэгъонхэу зэо поэзием ыкӀи прозэм яхылагъэхэр, ком-

ау ащ хэтыгъэ цыфхэм заор джыри япкӀыхъэ хэт, анэгъу клэкӀыгъэр ашыгъупшэрэп. Ау цыфхэм яшъхъафитыныгъэ, ямамыр щылаклэ зэрагъотыжыгъэм шыкур тырашыкӀы. Ащ фэдэ зао ныбжы къэрэмыхъужь!

**Лыхъужыи 7 —
жъогъуибл**

Адыгеим щыщ нэбгырэ 52-мэ Хэгъэгу зэошхом лыхъужыи щызэрэхъагъэм Родинэм, къэралыгъом осэшлу къафишыгъ — «Советскэ Союзым и Лыхъужыи» цлэ лъапӀэр къафагъэшъошагъ. Ахэм ащыщэу 7-р — адыгэх: Андырхъое Хъусен, Ацумыжэ Айдемыр, Къош Алы, БжыхъэкӀо Къымчэры, Нэхэе Даут, Тхъагъушъэ Исмахыл, ШлуцӀэ Абубэчыр.

АКӀУ-м ишлэныгъэлэжъэу Тыгъу Рэмэзанэ ичылпэгъоу, Советскэ Союзым и Лыхъужыи Андырхъое Хъусен ехы-лэгъэ кылотыкӀын зэгъэфагъэ

ЗэлукӀэгъур нахъ гъэшлэгъон кӀэзышыгъэр ащ хэгъэгу зэошхом хэтыгъэу, псаоу кыыхэкӀыжы, хэгъэгур этезгъэ-псыхъажыгъэу Иван Алексеевич Бровкэр зэрэщылагъэр ары. Илъэс 71-рэ хъу-гъэ заор зауhyгъэр,

Иофтхъабзэм кыыщишыгъ, щыӀэныгъэм сыдыгъуи лыхъгъэм чы-плэ зэрэщыриплэр Хъусен игъэшлэ клэкӀклэ Рэмэзанэ кыло-тагъ. Андырхъое Хъусен кыгъэшлэгъэ илъэс 20-м фызэ-шлэкӀыгъэр зэрэбэр кӀигъэтхыгъ. Хъусен иусэу «НыбжыкӀэхэм яорэд» зыфилорэм адыгабзэкӀэ ыкӀи урысыбзэкӀэ къеджагъэх ЛъэкпкӀ тхылъеджа-плэм илофышлэхэу Кучмэз Аминэт, Юлия Харичкина ыкӀи мы усэ дэдэр ежъ урысыбзэм зэрэригъэкӀугъэм тетэу къеджагъ Тыгъу Рэмэзан, кызэрэдэхъугъэри нафэ, усэм хэлъ гупшысэр ыухъумагъ, шъошэ гъэнэфагъэ ритыгъ.

Иофтхъабзэм къэкӀогъэ ныбжыкӀэхэм ащыщхэри усэхэм лупкӀэу къяджагъэх, зэо орэдхэр купэу зэхэтхэу къалуагъ. «Катюшэр» кызыхадзэм, залым члэххэри дежъыугъэх.

Машлэм щыпсыхъэгъэ Теклоныгъэр зэрэлъапӀэр, мамырныгъэр зэрэтын иныр зэхашлагъэу ини, цыкӀуи гупшысэм зэлъы-лэтыгъэх, тхылъеджаплэм илофы-шлэу Тхъагъэпсэум «Журавли» зыфилорэ орэдыр кызыхедзэм, ныбжыкӀэхэм ягуапэу къыда-луагъ, нахъ ныбжыи зилэхэм за-фэмышылэу гушлэ нэпсхэр къа-шлэкӀуагъэх.

Тичыгу, тшуашъ, тиц шхуан-тлэ ашъо ныбжыи зэрамыхъо-кӀынэу, сабий щыи макъэр чы-лъэм темыкӀынэу тэлъало.

МАМЫРЫКӀО Нуриет.

Сурэтхэр Іэшынэ Аслъан тырихыгъэх.

ЦЫФЫМРЭ ЦЫПЭНЫГБЭМРЭ

Ижырэ лъэхъаным кышчы-ублагъу адыгэхэм «джэныкы философия» зыфалорэр ялагъ, сыд фэдэрэ зэмани ар мыклогэным тишэныгэлэжыхэр дэлэжыагъ, ахэм ащыц Темыр Кавказым имызакъоу, Урысыеми щызалашлэу, философии шэныгэхэмкы докторэу Хьанэху Руслан. Руслан ыцлэ энциклопедиеху «Урысыем ифилософхэр (IX — XX-рэ лэшлэгъум) ыкы «Урысыем исциологхэр» зыфалохэрэм адэхьагъ. Ушэныгэлэжыу философиерэ социологиерэ ятарихъ ухэхъаныр псынклэп. Хьанэху Руслан ар кылыжыгъ, академичнагъ хэлъу адыгэ философии изетегъуцон непэ кызнэсыгъэм мыпшыжыу дэлажэ, ушэтынху, монографииху кыдыгэкыгъэхэр шэныгэ дунаим икыу фэдизу лъэлэсы, шагъэфедэх. Адыгэ философииер системэ гъэнэфагъ хэлъу этебгъуцоным пае лъэпсэ чыжъэм кыщибгъэжъэн, методологическэ шэныгэхэмкы «ушэныгъэн», лъэпкы гупшысэри пшлэн фæе. Шэныгэлэжыым ахэр эклэри эклэлэху философии дэлэжъэнэу фежыагъ.

Ублалэр

Я 90-рэ ильэсхэм икъежыалэхэм Руслан АРИГИ-м лóф щилэнэу ыублэгъагъ, анэхьэу

Адыгэ философым ильэуж

Философиием эклэ наукэхэр зэрещалэх. Сыд фэдэрэ лóфыгъу гупшысэ тэрэз кыфэбгъотыным пае философскэ еклогаклэ фэлшыныр ищыклагъу пэсэрэ философхэм алытэщтыгъ.

зыпылгыгъэ лóфыр лъэпкы гымэкыр арыти, философскэ кыуачлэ илэу ар монографии ышлыни цыфхэм зэралыгэлэсыщтым ыуж ихьэгъагъ. Кызыщыригъэжыагъагъ пэсэрэ философиием эклэлэ амалхэр ары, ахэр лэуытыплэ ышлысэ мурад гъэнэфагъэ зыфигъуцужы, дунэе философиием терминологиу илэхэр кызыфигъэфедэхэзэ илóфшлэн лыгэклоготагъ. А лóфым кыпкырыкыгъэ монографиеу «Мир культуры адыгов» зыфилóу 2002-рэ ильэсым кыдэкыгъэр. Мы лóфшлагъэр адыгэ наукэм шэныгэ саугъэт фэхъугъ. Монографиер лъэныкы пчъагъэм алылэсыгъ (тарихы, искусство, фольклор, археология, философия, социология), адыгэхэм клэнэу ялэм уасэ ритысэ, ащ «адыгагъэр» мэхъэнэ шъхалэу пхырыщыгъу тхылъыр ыгъэпсыгъ. Зэпашлэрэ философэу ильэс пчъагъэрэ Адыгэ къралыгъо университетым ипроректорыгъу Виктор Макеевым мы монографием осэ ин ритысэ кълó: «Адыгэмэ философии зэрлагъэр нарт эпосми кытелó, нэмыкы шэныгэ саугъэтхэми кыплъагъэлэсыжыгъ, ау Хьанэху Руслан илóфшлагъу «Мир культуры адыгов» зыфилорэм «адыгагъэм», «адыгэ хабзэм» философскэ купкы шыпкы зэрлэр дэгъоу ыгъэунэфыгъ».

Ащ фэдэу адыгагъэр научнэ лъапсэм тегъэлсыкыгъу зэгъэшлэгъэн гъогум уфеуээнкы Руслан имонографиеу «Традиционная культура Северного Кавказа: вызовы времени (со-

циально-философский анализ)» зыфилорэми. Адыгэ шэн-хабзэм философскэ идее гъэнэфагъэ хэгъэцагъу тхылъыр гъэпсыгъ. «Моральнэ-этичэскэ кодекс» зыфалóу адыгэхэм ялэм шэныгэлэжыым эклэлэыклоглэ гъэнэфагъэ хилъхы, социальнэ-философскэ мэхъэнэ лъапсэ илэу, игъэклогыгъу монографием кыштитыгъ.

Лэуытыплэ ашы

Мы зигугъу кьэтшыгъэ научнэ лóфшлагъэр студентхэм, аспирантхэм, шэныгэлэжыхэм ялэуытыплэшлóу щыт, сыда плóмэ непэрэ мафэм цыфхэр нахъ зыгъэгумэкыр лóфхэм авторыр алылэсы, ушэтынху ышлыгъэхэм кыагъэлэгуагъэхэр зэрипхысэ зэфэхысыжыхэр лупкы кырылэтыкы.

Философииерэ социологиерэ апылэ отделэу АРИГИ-м илэм Хьанэху Руслан ипашцэу зылажыэрэр ильэс лóклым кьэхъугъ, а уахътэм кыклоцл отделым социологическэ ушэтын пчъагъэ ышлыгъ. Ахэм адыгеим иполитикэ лóфхэм язытет, бзэхэр зэрэрагъашлэрэ, ныбжыкыкэхэм яшэн-зекыаклэхэм зэхъоклыныгъу афэхъуэрэ, хъакъулахъхэм ятын, дин зэфэхъафхэр зылэжыхэрэм еплыкыкы-фыщытыкы афырлэр, лэкыб къралыгъохэм ащыпсэуцтыгъэ адыгэху кьэклогыгъэхэр, мыхэм анэмыкыбэхэри кьащилэтыкыгъэх. Мыщ лыпыдзагъу отделым 2014-рэ ильэсым «Динамика социально-демографической ситуации Рес-

публики Адыгея» ылоу монографии кыдыгэкыгъ. Отделым 1997-рэ ильэсым кышчы-ублагъу 2012-рэ ильэсым нэсэу социологическэ ушэтынху, упчлэжыгъоу (опросу) ышлыгъэхэр зэфэхысыжыгъэху тхылъым кыдэхьагъэх.

Ащ фэдэу хэкум щыхъурэ-щышлэрэ пстэуми отделыр ренэу ащыгуагъ, плэлэ-плалэу социологическэ упчлэжыгъухэр лóфыгъо зэфэхъафхэм афэгъэхыгъу аушэты, пэшорыгъэш еплыкыкэхэри ашлэх.

Къэлóгъэн фæе Хьанэху Руслан ыпкы кыкыкыкы Урысые академием этнологиерэ антропологиерэкы и Институт отделым лóф дешлэ, тиреспубликэ лóфыгъо шъхалэу кышчыуцухэрэм афэгъэхыгъэ социологическэ ушэтынхэр, упчлэжыгъухэр научнэ лъапсэм тетэу ашхэрэ еджаплэхэм зэдашы.

Джыдэдэм отделыр анэхъу зыдэлажыэрэмэ ащыц адыгэ философскэ социологическэ гуцылалэм изэхэгъуцон. Ащ икышаклор Хьанэху Руслан ары. Философскэ социологическэ терминхэр адыгабзэкы кълóуагъу джыри адыгэ научнэ дунаим щыбгъэфедэн плэкыныу гуцылалэу тилэп. А проектым ильэбэкыхэр ригъэжыгъэ кьодый нылэп, творческэ купэу Руслан зехищэгъэм илóфшлэн лъэгэкылатэ.

Ащ фэдэу Руслан ригъэжыэрэ лóфым ыгуи ыпсы хелъхъэ, ащ кыхэкълóу лóфэу ышлэрэм шлуагыи щытхуи кыфехыи, илóфшлагъэхэри цыф жугъэхэм кьашхъапэ.

ГЪУКЫЛЭ Зухра. АРИГИ-м илóфыш.

Шэныгэлэжыым кырылэуалэрэ

Лаушэ Светлан — философии шэныгэхэмкы доктор, АГУ-м илóфыш. —

Шэныгэ творческэ гъогуу сызтетыр нахъ шыуамбгъо хъунымкы Хьанэху Руслан илóгъэху кысэкыгъ. Уахътэ кыхэкыгъ Руслан зипэщэ отделым сыготэу лóф сшлэу. Отделым лóфыгъо горэ рихъухъанэу е ушэтын ышынэу тытегушлэнэу тызызэхьагъэкы, философ гупшысаклэр зыдылыгъу Руслан чыжыу лэбэти, методологии шэныгэхэр лóфым лъапсэ фишлыщтыгъ, а еклогаклэр ары шэныгэлэжыым илэпэлэсэнныгъэ кьэзыгъэлэагъэр. Отделым лóф шысшлэзэ, диным фэгъэхыгъу игъэклогыгъэ ушэтын гъэшлэгъон тшыгъагъэ, ащыгъум обществэм диным чыплэу щыбгытырэр зэдгъэшлэныр тимурэдыгъ. Ушэтын мээ пчъагъэрэ клогъагъэ, ау а уахътэм упчлэжыгъум (опросым) шэфэу хэлъхэр, ащ кышчыдэплытэн фæе амалхэр Хьанэху Руслан кытфилуатэщтыгъ, такыфидыщтыгъ. Шэныгэлэжыым иметод тытетэу упчлэжыгъу кыуагъэ, лóфэу зэшлэтыгъэми шлуагъэ кытыгъ. Непэ кызнэсыгъэм Руслан тигъэшлыгъэу ушэтын кыфэсэгъэзэжы, лэуытыплэ сэшлы кыли а уахътэр сищылэныгъэ еджэлэ гъэнэфагъу хэхьагъ...

Жэнэ Заур — Оркы-хэбзэ ассоциацием ипаш. — Цыфым илэпэлэсэнныгъу хэлъыр кьэмыушыфэкы ар икыу фэдизу псэурэп. Акылышлэхэм ары зыкылорэр «илэпэлэсэнныгъэр ары цыфыр цыфы зышлырэр». Шэныгъэр, шэныгэлэжыныр, философииер, социологиер — ахэр гъэшлэгъонны, цыфым иакылы лóф дашлэ, ау ахэр нахъ гъэшлэгъон кьэзышлыхэрэр Хьанэху Руслан фэдэ шэныгэлэжыхэр ары. Руслан сыдигъуи шэныгэкыкэхэм алылэху. Ным кыдылфыгъу культурынэ хэбзэ гъэнэфагъэ зыдылыгъу, шынкыу, самбырэу, цэлагъэ хэлъу сыд фэдэрэ лóфи екыуалэ, шлуагъэ кытэу зэшлуехы. Шэныгъэзэхъэ шыпкыкэр сыдыгъокы тыгъэм фэдэу мэшлэты, кыготхэми кыуачлэ ареты, илэныгэхэмкы хьалэлэу адэгъащэ, — ащ фэдэ Хьанэху Руслан... **(Икълэху я 13-рэ н. ит.)**

Адыгэ къралыгъо клэлэгъэджэ институтым имузыкальнэ факультетэу кыуухыгъэр игъо шыпкыу хыхыагъ, оредыр, чэфыр, сэмэркыуэр икысагъэх. Институтым щеджэ зэхъум, лъэпкыым игушхъэлэжыгъэ зыфигъудыу, оредыжхэм, нэмыкы оред лъэпкыу адыгэмэ жэрылókы ахэлъыгъэхэм лъэшэу афэцагъу хуыгъэ, ахэм язэгъэшлэн лэнэтлэ шъхалэуи хыхыгъ. Ащ епхыгъагъ Грузием щылэ институтэу тарихыым,

Шлókы тыгу кьэкыжы

Джэндэрэ Мариет идунай зыхъожы зытхэкыжыгъэр мары ильэси 8 мэхъуш, зышлэщтыгъэ пстэуми шлókы агу кьэкыжы, дэлэжыагъэхэм игугъу дахэкы ашы. Изеклогкы-шыкыкэхэмкы, ишэн-гъэпсыкыкэхэмкы зыкыуигъэштэнэу ар щытыгъ. Илóфшлókы джащ фэдагъ.

археологиер, этнографием апылэым иаспирантурэ зэрэщеджагъэри, ащ фэдэ институтэу Армением итым кандидат диссертациер кызырэгъыгъэ-шыпкыжыгъэри, тэ тиинститут шилэжыгъэ пстэури.

Апэрэмкы илэуи пстэури фэдизрэ институтым иученэ секретарыгъ. Ащ ыуж ильэсипшым ехъурэ этнографиемрэ народнэ искусствэмрэ яотдел ипэцагъ. Ащ фэдизми сэнэхъат шъхалэу хыхыгъэм ухищэу научнэ лóфшлэгъэ маклэп ащ кыилэкыгъэр. А пстэури зы нэклóбгъо гъунапкыэм ибгъэфэн плэкынып. Ау «Песня в семейных обрядах адыгов» зыфилорэ монографиеу 1991-рэ ильэсым кыдыгэкыгъэм ыцлэ кьемылоу

уебгукы хъунэп. Ащ фэдэ «Остались адыгами» зыфилорэ монографиеу 2007-рэ ильэсым кыдэкыгъэри.

Мыщ нэмыкы тхыгъэ-хэутыгъэхэми уафещэ. Ахэр адыгэху нэмыкы хэгъэ-гухэм ащыпсэухэрэм, кьарыкыжыгъэхэм афэгъэхыгъэх. А лъэныкыомкы Мариет зэшлуихыгъэр маклэп. Тыркуем кышчыуи-щыуи-гъуи-гъуи бэ. Косовэ кыкыжыгъэ адыгэхэми бэрэ ахэхьагъ. Ащ фэгъэхыгъэ ыпшэкыкы зыцлэ кьетлогъэ тхыгъэу урысыбзэкыи

кыхыауыгъэр. Тыркуем кырихыгъэ кьэбархэр зэхэуытагъэху «Живое слово. Фольклорно-этнографические этюды об адыгах, живущих в Турции» зыфилорэ монографиери 2002-рэ ильэсым адыгабзэкы Мыекыуапэ кышчыдыгэкыгъ.

Мариет сичлыплэгъугъ, ежы пчыкыалыкыуаеу, сэ сы шыханчэрыехьаблэу тызэдэлажыщтыгъэ. А зы гурыт еджаплэри,

ильэсхэмкы тызэпэчыжыагъэми, кьэтыухыгъ. Сэ сезыгъэдэжэ клэлэгъэджэ зытлэу горэми ягъэсэпэтхыдэхэр лóклэжыгъэх. Пчыкыалыкыуаеу тикъуаджэ фэдэу бэрэ сыдахъыщтыгъэ, непи загъорэ сэкы. Сиклэлэгъэджэ-гъэху Шъхалцлэжыкы Дзэгъаштэ, Гыш Айдэмыр, Джамырзэ Абузэчыр афэдэхэм кырышангъэ шэжыым секыу-дыи. Ахэм яхьаблагъ Мариет кызыщыхыгъэри, яунэ сыхъуи кыхэкыгъ. Ежы Мариет икыоджэ гупсэ зэрэрыгушхыщтыгъэри, пстэуми апэ зэрэригъэшлыщтыгъэри счыгъушхэрэп.

Мыдкы институтым сыд фэдэ лóф щызышлуихыми, ар гъунэм нигъэсэу зэрэщытыгъэр е шэныгэ лóфхэм апылэу нэмыкы хэгъэу клóми, иинститут гупсэ кьегъэзэжыгъэ ышлуаб дашлэу зэрэхэтыгъэри пчыгъушэн плэкышлэп. Джэхэм афэдэ гукъэкыжыбэмэ Мариет зыфэдэ цыфыгъэр уапашхъэ кырагъэуцожы.

МАМЫЙ Руслан. Филологии шэныгэхэмкы доктор.

Адыгэ философым ильэуж

(ИкIэух.

Я 4-рэ нэклуб. кыщечжъэ).

0

ГукъэкIыжъ фабэкIэ тишIэжъ къыхэнагъ

Щыфыр дунаим тетыфэ шIоу ылэжьианэу зигъо ифагъэр ары щымылэжъ зыхъукIэ ищытхъу рязы-гъалорэр, ащымыгъупшэжъэу зышIэщтыгъэхэм агухэм изыгъэлъырэр.

Гуцылэ дэхабэрэ дэгъубэрэ-кIэ игугъу рыпшынэу къэзылэ-жьианэ ащыц Джэндэрэ Мариет. Ар цыф хьалэлэу, Iэпы-Iэгъу зищыкIагъэм иамалымкIэ ишIуагъэ ригъэкIэу щытыгъ. Ащ къыхэкIэу, нибжьым емыллы-тыгъэу, ежъ илэгъоуи, нахьы-жъэуи, нахьыкIэуи нибджэгъу-бэ илагъ. А зэпстэум яхъари якъини адигощыным фэхъазы-рыгъ, игъуи ифэщтыгъ.

Мариет цыф нэутхэ, нэгъу-ихыгъэ гушIубзыуштыгъ. А ыгу зэрэзэлухыгъэм фэдэу ика-бинетыпчыи зэкIэмэ афызэлъ-хыгъагъ. О ыдэжъ учIэхъанэу игъо уимыфагъэми, кыпллы-кIоныешъ, ыдэжъ уищэщтыгъ. Тщымыгъупшэхэрэр, иунэ ури-гъэблэгъагъэм фэдэу, ащ фэ-дэ уахътэхэм IэшIу-лушIуми, пхъэшъхъэ-мышъхъэми зыгорэ кыппимыгъохэу къыхэкIышты-гъэп. ЕтIани а хъун-шыхнхэр ежъ IофшIаплэм къызыдихьы-гъэхэу щытыгъэп. «Мыр сто-

лым зыгорэм къысфытырилъ-хъагъэу сыкъычIэхъажьыгъ» ылозэ, уихъакIэщтыгъ. Ащ къе-ушыхъаты ежъ цыфхэм зэ-рафыщытыгъэм ипэгъокIэу шIу къальэгъоу, къыфэшIухэу зэ-рэщытыгъэр. «ШIу ши псым хадз» зыфилорэ гуцылэжьи-мыш дэжьиым гум къэкIыжьи. Мариет ишIушIэ цыфхэм агъэ-кIодыштыгъэп, зерафэхьалэлы-гъэм фэдэу ежьиими къыфэ-хьалэлыгъэх.

Мариет гупцIэнагъэми, ухэт-кли зыкъыпфигъэцIыкIунэу, хъу-рэм сыдми дыригъэштэнэу, Iор-дэгъазэу щытыгъэп, сыд фэдэрэ Iофи ежъ еплъыкIэ шъхъаф-фырилагъ. ЗанкIэу шъыпкъэр къылоныр зеришэныштыгъэм къыхэкIэу, шIотэрэз Iофэу зыуж ихъэрэри пхыригъэкIын, гъу-нэм нигъэсын ылэкIыштыгъ. АрэушIэу шъыпкъагъэ хэлъэу, илорэ ишIэрэ зэрэзетемыкIы-штыгъэмкIэ цыфхэр ыгъэра-зэщтыгъэх, къызлэищэщтыгъэх.

Пытагъэм дыкIыгъоу Мари-ет сэмэркъэу дахэ зыдиIы-гъыгъ, губзыгъагъ. МэфэкI ма-фэхэм чэфыгъо сэмэркъэу да-хэ зыхэлъ ипсэлъэ зэгъэфа-гъэ зэхахъэр къыгъэкIэракIэ-щтыгъ, фэбагъэ къыхилъхъэ-щтыгъ. Анахъэу зыгорэм имэ-фэкI мафэ хагъэунэфыкIы зы-хъурэм, зэкIэри дэгъулэу ежъ-щтыгъэх ишIуфалэ, ежъ юби-лярымкIи ащ игушыIэхэр шIу-хъафтынышхуагъэх.

Мариет гукъэкIыжъ лъапIэу къытфигъэнагъэхэм адыкIыгъоу лъэуж дахэ, лъэуж куу итхы-гъэхэмкIи къытфыщинагъ. Ахэм ащыщых лъэпкъ культурэм, лъэпкъ тарихьым язэгъэшIэнкIэ шIогъэ ин зилэ монографие-хэу «Песня в семейных об-рядах адыгов», «Псалъэм псэ хэлъмэ», «Адыгэу къэнэжьи-гъэх» зыфилэхэрэр. Тхылыш-ми адыгэ лъэпкъым ишэн-ха-бзэхэр ащиушэтыныр ары Ма-риет пшъэрылэу зыфигъэу-цужьыгъагъэр. ИлофшIагъэхэм лъапсэу шIэныгъэлэжьиым афи-шыгъэх экспедициеу Адыгеим цызэхашъгъагъэхэм къащигъо-гъэ материалхэм ямызакъоу, Тыркуе къэралыгъоу адыгэхэр зыщыпсэухэрэм ыкIи Косовэ къыкIыжьи-адыгэхэу яхэ-кужъ къэкIожьыгъэхэм афэгъэ-хыгъэ этнографическэ угъо-

игъэхэмрэ ащ яхьылIэгъэ ушэ-тын-зэфэхьысыжъэу ежъ ышIы-гъэхэмрэ. Зы Iофыгъоми тхы-лышми Мариет ащызэшIуихы-гъэр, ахэм уасэ ялэ зышIырэр адыгэу тыхэкIу исхэм афэдэу Тыркуем щылэхэри, Косовэ къы-кIыжьи-адыгэхэу адыгэу къызэ-рэнэжьи-адыгэхэр щысэ игъэкIо-тыгъэхэр илэубытыплэу къызэ-риушыхъатыгъэр ары.

Къыхэгъэщыгъэн фаер Ма-риет игупшысэ шъхъафитэу, шъхъаихыгъэу, илъэпкъ гузэ-хашIэ къыхэщэу къызэрэрило-тыкIырэр ары. Гушъхъэ лэжьи-гъэу лъэпкъым ышIыгъэ пстэу-ми шэн-шэпхъэ гъэнэфагъэхэр альапсэу ылыгътэзэ, ахэм якъы-гъэлэжьи-адыгэхэм авторым зыре-гъэушъомбгъу. Нысэцэ джэгум, сабый къэхъугъакIэм, хъэдэ-гъэ фэлэ-фахIэхэм, Iэнэ шы-кIэм, шыхыныгъо зэфэшъхъаф-хэм, хъэкIэ Iанэм ихабзэхэм, унагъом унэгъо унашъоу щызэ-кIохэрэм къашIэкIыгъэ Iоф-тхъабзэхэу апэрэу шIэныгъэм къышыIуагъэ хъугъабэмэ тхы-хэм тащылоклэ.

Мариет цыфхэм ялэпэлэ-сэныгъи къырелотыкIы гуапэ тшигъэхъоу. Лъэхъэнэ гъэнэ-фагъэм Iэмэ-псымэу, хъакъу-шыкъоу, хъап-щыпэу, Iэпэщысэу ашыштыгъэхэр IупкIэу тхы-хэм ахэтэлъагъо. ЕтIани сыд

фэдэрэ IэшIагъи зерагъэфедэ-щтым тегъэпсыхъэгъэ къодыеу щымытэу, дахэхэу, гум рихьыш-тимыхьыштымкIэ зэхэдзышхо ашIэу, гурышэ-гухэхъо зэхэшIэ-шхо ялэу зэрашIыштыгъэм Ма-риет тылэгъаплэ. Лъэпкъым ыпашъхъэ шIушIэгъабэ къыщы-зылэжьи-адыгэхэмкIэ лъэуж дахэ къэзыгъэнэгъэ нэ-бгырабэмэ ацIэхэм гуфэбэны-гъэшхо Мариет афытегъэшIы. Ащымыгъупшэу зыцIэ къыра-лохъэхэу шIэныгъэлэжьиым нэ-луасэ тызыфишIэхэрэр пIоблэшI-хэр, дакIохэр, тыжьианашIэхэр, пхъашIэхэр, цокъашIэхэр, хъакъу-шIэхэр, гьукIэхэр ары. КIэкIэу къэпIон хъумэ, адыгэхэм яду-най, ижъырэ лъэхъэнэ чыжъэ-хэм къащегъэжъагъэу ащ ма-териальнэ байныгъэу ялагъэр ыкIи ягъэшIэ гъогу кIыхъэ шы-зэлъагъэкIэгъэ гушъхъэ лэжьи-гъэр къызылотыкIырэ, адыгэ лъэпкъым инепэрэ мафэ итэ-зыгъэлэжьи-адыгэхэр, инеуш ты-фэзыгъэгупшысэрэ тхыгъэх мы-тхылэхэр.

ДжарэушIэу Iушыгъэр, гугъэ нэфыр, гугъэ лъагэр шэпхъэ пытэу зыдиIыгъэу творческэ IофшIэным илъэаплэ еклурэ гъогум пытэу теуцагъэу рыкIо-щтыгъэ Мариет. Аужырэ илъэ-хэм Сириемрэ Иорданиемрэ ащыпсэурэ адыгэхэм афэгъэ-хыгъэ этнографическэ мате-риал угъоигъэу илэхэм язэгъэ-фэн ишъыпкъэу Iоф дишIэ-щтыгъ. Ары шъхъаеи, цыфэу дунаим къытехъорэм ащ зе-хыжьиштыр ышIэрэп. Гъунэ зи-мылэ гъашIэ хъурэп. Ау шIагъэр щылэмэ, гъашIэр ащ кIыхъэ ешы, лъегъэкIуатэ. Мариет шIоу ышIагъэм, дэхагъэу ыла-гъэхэм ягъусэу ыцIи къэнагъ. ИцIыфыгъэ зэхэзышIагъэхэм гукъэкIыжъ фабэкIэ, шIукIэ агу-кIынагъ.

ШЪХЪЭЛЭХЪО Дарико.

ХЫКУМ ПРИСТАВХЭМ КЪАТЫ

Нэбгыри 10
кыыхэхъуагъ

Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и Гьэларышлэлэу Адыгэ Республикэм щыцэм илофышлэхэм ясатырэ мы мафэхэм нэбгыри 10 кыыхэхъуагъ.

Теклоныгъэм ия 71-рэ ильэс ипэгьоклэу ахэм присягэр зыщаштэгъэ мэфэкл зэхэхъэ Хэгъэгъу зэошхом хэклэдэгъэ дзэ-клөлхэм ясаугъэу Миекьуапэ дэтым дэжъ щыкьуагъ.

Хыкум приставхэм

къулыкъу ащызыхьынэу теубытагъэ зышыгъэ ныбжьыклэхэр присягэм клэтхэжыгъэх, Урысые Федерацием и Конституции кыдилытэрэ лъэныкъо пстэури шлокл имылэу зэрагъэцэкштыр, цыфхэм яфитыныгъэхэр

кызыэраухъумэштхэр, зыщыпсэххэрэ кьэралыгъом хэхъоныгъэхэр ышлынхэм зэрэфэлэжъэштхэр кьуагъ.

Мэфэкл зэхэхъэм хэлэжыгъэхэм ащыщхэр ныбжьыклэхэм кьафэгъушлуагъэх, мы къулыкъум зищылэныгъэ гьогъу езыпхыгъэхэм гъэхъэгъэшлэхэр ашлынхэу ахэр кьафэлэуагъэх.

Хэгъэгъу зэошхом хэклэдэгъэхэм яшлэжъ агъэ-лъаплэзэ, кьэзэрэуьои-гъэхэр «Егъэшлэрэ машом» еклөллагъэх, кьэ-гъагъэхэр ыкли блэрхэр клэралхъагъэх.

шыныр, клэлэцлыкьлэхэм творческэ сэнаушыгъэу ахэлъыр кызылэхыгъэ-ныр ары.

Зэхэщаклохэм зэрагъэнэфагъэу, теклоныгъэр кьыдэзыхыгъэхэм ада-клоу, зэнэкьокъум хэлэжъэгъэ пстэуми шлухъаф-тын лъаплэхэр афашы-гъэх.

Лыхъужьныгъэм иурок кьыдхэлъытагъэу хы-кум приставхэм ясабий-хэр Хэгъэгъу зэошхом иветеранэу Ким Габри-лян лъагъэх.

Джащ фэдэу мы зэо мэхъаджэм фэгъэхыгъэ кьэгуэлэгъонэу кызы-луахыгъэр клэлэцлыкьлэхэм ашлогъэшлэгъоныгъ, зэхэ-щаклохэм афэрэзагъэх.

Хыкум приставхэм я Федеральнэ къулыкъу и Гьэларышлэлэу АР-м щыцэм ипресс-къулыкъу.

ШУНЫГЪЭ ЮФЫГЪОХЭР

Яхэгъэгъу шлу
арагъэлэжъу

Хьаджыкьо дэт клэлэцлыкьлэу ыгыплэу N 97-р игъэхъагъэхэмклэ кьахъшы. Гъэс-ныгъэм иучреждение илофшлэн анахъэу зыфэгъэзагъэр кьытклэхъухъэрэ лэужхэм яхэгъэгъу шлу альэгъуныр ары.

Клэлэцлыкьлэу ыгыплэм ипашэу Марина Баглаевам кьызырлорэмклэ, на-хыжхэр ящысэтэхыплэ-хэу ныбжьыклэхэр агъа-сэх. Бэмышлэу клэлэцлыкьлэу ыгыплэм зэнэкьокъу гъэшлэгъон цыкьуагъ. Совет-скэ Союзым и Лыхъужь-хэу Ацумыжъ Айдэмыр кьызыхъуагъэр ильэси 104-рэ зэрэхъурэм ар фэгъэ-хыгъагъ. Спортсмен цы-

кьухэм анэмыклэу клэлэ-плухэри ащ хэлэжыгъэх. Ашлогъэшлэгъонэу, чэф макъэ ахэлукьызэ зэнэ-кьокьугъэх. Атекьуагъэхэр ыкли хагъэунэфыкьлэ-чылэ кьыдэзыхыгъэхэр зэхэщаклохэм агъэшлу-гъэх.

— Тичыгогъоу, лыгъэ-шхо зэрехъэзэ заом хэ-клэдэгъэ Ацумыжъ Айдэ-мыр ыцлэ тшыгъупшэрэп,

— кьыхыгъэщыгъ Марина Баглаевам. — Шэхэклэи-шхо ар кьышыхъугъ. Хьа-джыкьо гурыт еджаплэм ипашэу лоф ышлэзэ, фрон-тым дащыгъагъ. Лыхъужь-ныгъэу зэрехъагъэр кьыт-клэхъухъэрэ ныбжьыклэхэм афэтэлэуатэ. Хэгъэгъу зэ-ошхом итарихъ, псэемы-блэжъэу мамыр щылаклэм фэбэнагъэхэр ятэгъашлэх. Хьаклэу кьедгъэблагъэхэ-рэми ар кьуагъатэ. Непэ тиклэлэцлыкьлэу ыгыплэ Лы-хъужьым ипхьорэлэпфэу Ацумыжъ Валентинэ шы-лагъ. Теклоныгъэм и Ма-фэу кьэблагъэрэмклэ зэ-клэми кьафэгъушлуагъ ыкли Ацумыжъ Айдэмыр исур-эт зытешыхъэгъэ дэп-кьым клэлэцлыкьлэхэр игъу-сэхэу кьэгуагъэхэр клэ-ралхъагъэх.

НЫБЭ Анзор.

МДОБУ детский сад № 97 г. Сочи

01-м КЪЕТЫ

Шапхъэхэр
шъумыукъох

Жьоныгуаклэм кьыщегъэжыгъэу чъэпы-огъум нэс Урысыем и МЧС Адыгэ Респу-бликэмклэ и Гьэларышлэлэу шъхьалэ «Гъэ-маф» зыфилорэ логътхъабзэхэр ильэс кьэс зэхэщэх.

Ащ фэдэ лъэхъаным машлор уцыжъ гъугъэхэм, чыгъхэм, пкляшъэхэм, хэкл-хэм бэрэ къакланэу кьы-хэкьы, псэуплэхэм ащ фэ-дэ тхъамыклагъор алы-лэсыным ишынагъо щылэ мэхъу.

Урысыем и МЧС Адыгэ Республикэмклэ и Гьэло-рышлэлэу шъхьалэ унэе унэхэр зилэхэм агу кьэ-гъэкьыжы машлор зы-кьымыштэнымклэ шапхъэу Урысые Федерацием и Правительствэ 2012-рэ ильэсым мэлъыпфэгъум и 25-м ышыгъэ унашъоу N 390-р зытетымклэ аухэ-сыгъэхэр дэх имылэу агъэ-цэклэнхэ зэрэфар.

Унэе унэхэр, чыгъхэтэ лэжыплэхэр зилэхэм, да-чэ мыкоммерческэ объ-единениехэм ахэтхэм зы-щэгъэгъупшэ хъуцтэп псы зэрыт шъондырхэр, ма-шлор зэрагъэкьосэрэ пкы-гъохэр зэралэнхэ фаер.

Газ хъакум пашлэрэ бал-лоныр заводым кьыдигъэ-кьыгъэу шытын, унэ ихъа-плэм метри 5 нахъ мы-маклэу пэлудзыгъэу ар пы-шылыкым члэтын (шкаф-хэм адэтын е баллоном ышъхъагъэр редукторым-рэ ухъумагъэхэу шытын-хэ) фае. Газ баллонхэр зычлэт пышылыкым (зыдэт шкафхэм) лункьыбзэ алу-лын, гушылэхэу «Шъусакъ! Газ!» зыфилохэрэр атет-хэгъэн фае.

Газ баллонхэр зыща-гъэфедэрэ унэе унэхэм, нэмыкл унэхэм, псэуалэ-хэм яхъаплэ дэжъ тамы-гъэ гъэнэфагъэ пальэн, цыфхэм сакъыныгъэ кьы-загъэфэным кьыфэджэрэ гушылэхэр тетынхэ фае.

Газыр къадэклэу е нэ-мыкл щыклагъэхэр ялэхэу газ хъакухэр агъэфедэхэ, аулпъэкьунхэм пае сыр-нычхэр, зажигалкэхэр, шэф остыгъэхэр ахэм арахы-

плэ хъуцтэп. Псэуалэхэм метрэ 50-клэ апэлумыдзы-гъэу пыдзафэхэр, кьэм-ланхэр ыкли нэмыкл пкы-гъохэр агъэстыхэ хъу-цтэп.

Адыгэ Республикэм щыпсэхэу лыгъэ-ныгъэ зыфэтшыхэ-рэр, шъушъхыи, нэ-мыкл цыфхэми, шъукъэзыуцухъэрэ дунайми шъуафэсакъ!

Зыгорэклэ машлор зы-кьыштагъэу шъузырихы-лэклэ, телефонэу **01-мклэ** машлогъэкьосэ кьулыкъум шъутеуи, тхъамыклагъор кьызышыхъугъэ чылпэр тэ-рээу яшъулу. Машлогъэ-кьуасэхэр кьэсыфэхэ нэс цыфхэм ягъэкъошынклэ, машлор игъэкьосэнклэ шъуфэлэклэщтыр зэклэ шъушлэ.

Машлор зыщыухъумэ-гъэным епхыгъэ юфыгъо-хэмклэ Урысые Федера-цием и МЧС Адыгэ Рес-публикэмклэ ицыхъэшлэгъу телефонэу **56-80-78-м** е Кьылэ шъолпыр гупчэм (кьалэу Ростов-на-Дону) ицыхъэшлэгъу телефонэу **8-863-240-66-10-м** шъуафы-теон шъульэкьышты.

Машлор зыкьымы-штэнымклэ кьалэу Миекьуапэ икьэра-лыгъо инспекторэу С. С. ДАВЫДОВ.

ШЪЫГЪО ЗЭХАХЪ

Яшлэжъ
агъэлъэплэгъ

Гъогурыклоныр щынэгъончъэнымкIэ Къэралыгъо автоинспекцием истацонар постэу Тэхутэмыкьоёе районым ит поселкэу Инэм дэжъ щытым 1998-рэ илъэсым къулыкьур шызыхьыштыгъэ нэбгыри 4 бзджа-шлэхэм щаукыгъагъ: милицием истаршэ сержантхэу Батмэн ХьакIэф ыкIи Лылужъу Руслэан, сержантэу Гъомлэшк Нурдин, младшэ сержантэу ХьакIэко Джанхъот.

Хабзэ зэрэхуэгъу, АР-м хэгъугу клоцI лофхэмкIэ и Министертвэ илофышлэхэр мыхэр зыщыфэхыгъэ мафэм тефэу а чыплэм маклох.

Жьоныгуаклэм и 1-м ащ

щыклогъэ шъыгъо зэхахъэм хэлъжагъэх министрэу Александр Речицкэр, ГИБДД-м и Гъэлорышланлэ ипашэу Александр Курпас, къулыкьушлэхэм лоф адэшлэгъэнымкIэ Гъэлоры-

шланлэм ипашэу Александр Ермаиловы, МВД-м иотделэу Тэхутэмыкьоёе районым щылэм, администрацием ялофышлэхэр, динлэжхэр.

Зэпэуцужьым хэкIодэгъэ къулыкьушлэхэм такыкьрэ зэрафэшъыгуагъэхэмкIэ лофтхьабзэр рагъэжыагъ. Нэужым ми-

нистрэу Александр Речицкэм къэзэрэугоигъэхэм закыфи-гъэзагъ.

— КIэлэцIыклоу къакIэныгъэхэм — ятэ, нэу къэнагъэхэм — акъо зыми афызэблихъун ылъэкIыштэп, — къылуагъ ащ. — Ау правэухуамаклохэм яхабзэп яныбджэгъоу къиныгъо хэфагъэр къызэранэкIэу. Типшъэрыль шъхьалэхэм ащыц илофшлэн ыгъэцакIэзэ фэхыгъэ къулыкьушлэхэм яуагъохэр зыщытымыгъэгъупшэнхэр, тыналэ ренэу тедгъэтыныр, къэтыуху-мэнхэр.

Тиныбджэгъоу къытхэтыгъэхэм яшлэжъ дгъэлъэплэным мэханэ иI. Шлэжъыр щэлэфэ фэдэ тхьамыклагъохэр къызэрэмыхъуштхэм тицыхъэ телъ. Ма-мырныгъэр ыкIи рэхъатныгъэр тилэным фэбанэхэзэ зыпсэ зыгъэтылыгъэхэм ялыхъужьыныгъэ ащымыгъупшэным тапэкIи ыуж титышт.

Шъыгъо зэхахъэм икIэухым къулыкьушлэу фэхыгъэхэм къафызэлуахыгъэ мыжъобгъум къэ-гъагъэхэр клэралъхьагъэх.

(Тикорр.).

ПСАУНЫГЪ

Ныбжъым
емылътыгъэу...

КъызхэкIырэри умышлэу, лъапсэ зимыIэ къэбар нэпцIхэр бэрэ гупчэ гъзетхэм, телевидением икъэ-тын зэфэшъхьафхэм къырахыжъэшъ, нэужым ахэр шагъэзыех лофым хэшIыкI фызиIэхэм, ахэм афэгъэзагъэхэм.

Мары джащ фэдэу къэбар жьугъэм иамалхэм ащыщхэм бэмышлэу къыхаутыгъэ къэбарым цыфхэр лъэшэу къыгъэ-гумэкIыгъэх. «Жьыбгъэ къемы-пцэу къурэ сысырэл» аломи, зэрэхъурэмкIэ, мызыгъэгум «сысыгъэу» къычIэкIыгъ, сыда пломэ псауныгъэр къэухуэмэ-гъэнымкIэ Урысые Федераци-ем и Министерствэ а къэбарым лъапсэ имыIэу цигъэ-зыягъ.

Зигугъу къэтшырэ къэбарым къышилоштыгъэр зыныбжъ илъэс 72-м къехъугъэу поликлиникэм клорэр врачым IукIэным ыпэкIэ медсестрам икабинет чIэхьа-нышъ, а нэжъ-лужьым врачым илэпылэгъу ищыкIэгъэ-имыщыкла-гъэр ащ ыгъэунафынышъ, нэ-ужым, а медицинэ лофышлэм игъоу ылъэгъумэ, къелзэщтым дэжъ ыгъэкIон фаеу унашъо

ашыгъэу. Цыф къызэрыкIохэм ямызакъоу, врачхэри ащ къы-гъэбырсырыгъэх. Шлэхэуи а къэ-барыр шагъэзыягъэми, мед-сестра кабинетхэр Iэзаплэхэм шъхьафэу ащагъэпсыхэу зэра-ублагъэм цыфхэр къыгъэгумэ-кIыгъэх ахэм япшъэрылыштыр тэрэзэу къагурымылоу, сима-джэр врачым дэжъ чIэхьаным-кIэ ахэр пэрыохъу хъунхэм тещыныхъэхэу.

СМИ-хэм а къырахыжъэгъэ къэбарым ишъыпкъаплэ зэхи-фыгъ «Урысые гъзетым». Уры-сые Федерацием псауныгъэр къэухуэмэгъэнымкIэ и Минис-терствэ испециалистхэм ыкIи экспертхэм къызэрэхагъэщы-гъэмкIэ, чэзыу-чэзыоу мыщ фэ-дэ къэбархэу лъапсэ зимы-лэхэр цыфхэм къахэхъэх. «Зэ «Iэпылэгъу псынIкIэр» нэжъ-лужьхэм адэжъ зыклорэр пстэ-

уми аужэу, зэ симэджэщым ахэр чIэгъэгъолъхьэгъэным екIо-лакIэу фырялэр зэблахъугъэу къырахыжъэ, — ело Шлэны-гъэхэмкIэ Урысые академием къэралыгъо къулыкьумкIэ ыкIи гъэлорышлэнымкIэ и Институт ипрофессорэу Л. Храпылиным. — Ау къасло сшIоигъу: мыхэм афэдэ лофыгъохэр Конституци-ем диштэхэрэл. **Цыфым сыд фэдэ ныбжъ иIэми, ищыкIэгъэ медицинэ Iэпылэгъу ыгъо-тыным, щылэным ифитыны-**

гъэ ащ къеты. Медсестрам ипшъэрылыр врачым Iэпылэгъу фэхуыныр ары нахъ, ащ ычыплэ ар иуцон ылъэкIыштэп. Сымаджэм медицинэ Iэпылэгъоу ыгъотын фаер, ащ ипсауныгъэ изытет, илажъэр зыгъэунафын фаер врачыр ары».

Шъыпкъэ, совет хабзэм илъэ-хъан къуаджэхэм ащылэзэщты-гъэхэр фелъдшерхэр ары. Ау ащ кыкIырэп непэ, медици-нэм лъэбэкьушлэхэр зыщишырэ лъэхьаным, ыужкIэ тызэкIэкло-жыныу. Джы технологиякIэу щылэхэм яшлуагъэкIэ, нэжъ-лужьхэми ящылэныгъэ лъагъэ-кIотэн амал агъоты. Специа-листхэм къызэрэхагъэщырэм-кIэ, зыныбжъ илъэс 75 — 80-м нэсыгъэхэу гу-лъынтфэ узхэм агъэгумэкIыхэрэм опера-ция (стентирование) афашIын алъэкIы.

«Къоджэ псэуплэхэм адэс-

хэм, ахэм янахыбэр, хабзэ зэрэхуэгъу, нэжъ-лужьых, апэ-рэ медицинэ Iэпылэгъу агъоты-ным фэшI ФАП-хэр зэтегъэ-псыхъэгъэнхэ фае, — ело фон-дэу «Псауныгъ» зыфилорэм ипашэу Эдуард Гавриловым. — Сыд фэдэрэ лъэныкъокIи тинахыжъхэм яфитыныгъэхэр укьуагъэхэ хъуштэп. Сэ сы-врач ыкIи теубытагъэ хэлъэу къэсIо: цыфэу симэджэщым е поликлиникэм къэкIуагъэм медицинэ Iэпылэгъу езыгъэгъо-тын фаер специалистыр ары нахъ, медсестра арэп».

Сыда адэ «сестринскэ ка-бинетхэр» зыфалохэрэр зыкла-шыхэрэр? Специалистхэм къы-зэрэклагъэтхьырэмкIэ, фэгъэкло-тэныгъэ зилэ цыфэу поликли-никэм къаклорэм Iэзэгъу уцэу ищыклагъэр (ахэр гъэнэфагъэх) къыратыным пае рецепт фи-тхыкIыгъэныр, анализхэр ытын-хэм фэшI тхьалэ ятыгъэныр, цыфым ипсауныгъэ изытеткIэ справкэ фэгъэхъазырыгъэныр... КIэкIэу къэплон хъумэ, «тхы-лъыплэ лофшлэнэу» врачым те-лпыр нахъ макIэ шыгъэныр ары ахэм япшъэрылыр. Ащ ишлуагъэкIэ, врачым нахъ охъ-табэ къыфэнэшт сымаджэхэм лоф адишлэным пае. Арышъ, медсестра врачым илэпылэгъу, ау ащ ычыплэ иуцон ылъэ-кIыштэп.

**Хэутыгъэхэр
къызфигъэфедэхэзэ
зыгъэхъазырыгъэр
ЖАКIЭМЫКЪО Аминэт.**

ЗЭНЭКЪОКЪУХЭР

Анахъ дэгъухэр къэнэфэщтых

«Шлэжъым ыкIи гухэкIым я Маф — Зэзэгъыны-гъэм ыкIи зэгурылоньгъэм я Маф» — джары шъхъэу иIэр АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэ-кIэ и Министерствэ зэхищгъэ республикэ зэнэ-къокум.

Кавказ заор зауыхыгъэр илъэ-си 152-рэ зэрэхъурэм ехуылэу

аныхъэ сочинение дэгъум итхын ар фэгъэхьыгъ.

Жьоныгуаклэм и 16-м къы-щегъэжыагъэу и 19-м нэс со-чинениехэу я 10 — 11-рэ клас-схэм атхыгъэхэм анахъ дэ-гъухэр къахахыштых.

Ащ ыпэкIэ зэнэкъокум иапэрэ уцугъо мэлылфэгъум икIэухым еджаплэхэм ащы-кIуагъ. Етланэ, мы мазэм и

5-м къыщегъэжыагъэу и 7-м нэс, муниципальнэ зэнэкъокур реклокыгъ. Джы и 16-м къы-щегъэжыагъэу и 19-м нэс рес-публикэ зэнэкъокур клошт. Мы лофтхьабзэм изэхэщэнкIэ пшъэ-дэкIыжъ ехыи шлэныгъэхэм яхэ-гъэхьон пылъ республикэ ин-ститутым. Ары счинениехэр къызэрэхьыллэштхэр.

лофшагъэхэр зыуплэкIушт жюрир гъэнэфэгъэхэ. Ащ ипаш

лофтхьабзэм изэхэщэкIо ко-митет итхьаматэу, министрэу Хъуажъ Аминэт. Журим хэ-тых гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэм-рэкIэ Министерствэм илофышлэ-хэр ыкIи шлэныгъэлэжъхэр.

Сочинениехэр къэралыгъо бзитIумэ язэу клэлэеджаком къыхихырэмкIэ тхыгъэн ылъэ-кIышт. Анахъ лофшлэгъэ дэгъу-хэр гъэзетхэм къыхаутыштых.

СИХЪУ Гошнагу.

Лэжьаглохэм яспартакиад

Псауныгъэр
щагъэпытэ

Юф зышлэхэрэм я II-рэ зэлухыгъэ спартакиадэ тыгъуасэ Мыекъяупэ щаублагъ. «Урысые Народнэ фронтыр зэнэкъокъум клэщакло фэхъугъ. Псауныгъэм игъэпытэн, цыфхэм языгъэпсэфыгъо уахътэ нахъышлюу агъэклоным зэлуклэгъухэр афэгъэхьыгъэх.

— Редукторыш заводым, Къэ- «Адыгеим» ижурналистхэр, банк-
ралыгъо телерадиокомпаниеу хэм якъулыкъушлэхэр, «Урысые

Народнэ фронтым» илофшлэн чанэу хэлажъэхэрэр спартакиадэм щызэлуклагъэх, — къыти-
луагъ зэхэщэкло купым ипашэу, спортмклэ мастерэу Юрий Гор-
роховым. — Джэджэ районым, нэмыкхэм спортсменхэр къары-
кыштых.

Волейбол, стритбол, теннис, шахмат ешлэщтых, ГТО-м хэхэрэ спорт лъэпкхэмклэ зэнэкъокъу-
штых. Парламентым и Комитет итхьаматэу Мырзэ Джамбэч къы-
зэрэтилуагъэу, спартакиадэр ашло-

гъэшлэгъонэу бзылфыгъэхэри, хуулыфгыгъэхэри хэлажъэх. Ирина Варава общественнэ юфыгъохэр дэгъоу егъэцаклэх. Журналистхэу Къудаикъо Алай, Бзаго Рустам, Ахэджэго Рузанэ спарта-
киадэм хагъэунэфыкырэ чы-
плэхэр къыщыдахынхэм пылы-
штых.

Спартакиадэм хэлажъэхэрэр республикэ стадионым шэмбэ-
тым щызэлуклэщтых, ГТО-м ишап-
хэхэр рагъэкъунхэм фэбэнэ-
штых.

Гандбол. Суперлигэр

Мыекъяупэ щэкло

Жьоныгъуаклэм и 13 — 15-м Урысыем гандболымклэ ибзылфыгъэ командэхэу суперлигэм хэтхэм язэлуклэгъухэр Мыекъяупэ щыклоштых. Я 9 — 11-рэ чыплэхэм якъыдэхын фэбанэхэрэр тикъалэ щешлэщтых.

«Ставрополье» Ставрополь, «Алиса» Уфа, «Адыф» Мые-
къяупэ. Зыцлэ къетлуагъэхэр арых Адыгэ къэралыгъо университе-
тым физкультурэмрэ дзюдомерклэ и Институт щызэлуклэщтхэр. «Алисэм» очко 12, «Ставропо-
льем» 10, «Адыфым» 8 ялэр. Суперлигэм зы команди къы-
хэзыщтэп — 12 хэтын фаер. Арэу щытми, ауж кыинэрэмэ

«Адыфыр» зэрахэтым тегъа-
гумэклы. Тренерэу Валерий Гон-
чар къызэрэтилуагъэу, типшъа-
шэхэм ешлэгъухэм яшъыпкъэу зафагъэхъазыры, зэлуклэгъухэм теклоныгъэр къащыдахын яму-
рад.

Сыхъатыр 17-м непэ апэрэ ешлэгъур «Адыфым» илэшт. Сурэтым итхэр: «Адыфым» иешлаклохэр.

Футбол. Урысыем изэнэкъокъу

Апэ итыр «Спартак»

«Терек-2» Грозный — «Зэкъошныгъ» Мыекъяупэ — 0:0. Жьоныгъуаклэм и 10-м Грознэм щызэдешлагъэх.

«Зэкъошныгъэм» мэлылфэгъу мазэм и 11-м къыщыублагъэу зэлуклэгъуи 5 илагъ — тлур къы-
хыгъ, 3-р зэфэдэу аухыгъ. Анахъ лъэшхэм ащыщэу «Краснодар-2-м» 1:1-у Краснодар зэрэщыдешлагъэр къыдэпллытэ-
мэ, тикомандэ ущытхъун фае. Тренер шъхьалэу Чэгъэдыу Би-
бэрт «Зэкъошныгъэм» зэхъоклы-
ныгъэхэр фешых. Н. Къэжъа-
рэм, Хь. Мэщыкъом, А. Делэ-
къом, А. Датхъужым, нэмыкхэм къэлапчъэм лэгуаор дадзагъ. Ухъумаглохэу И. Поликутиныр, М. Мыкьор, къэлэпчъэлутэу Б. Шэуджэныр, фэшъафхэри шлуклэ къахэщых.

Гъэхъагъэ «Зэкъошныгъэм» ешымы, ауж кыинэрэ командэхэм къахэкыжын ылъэкырэп. Пчъа-
гъэр 1:1-у е 0:0-у уешлэзэ, уапэ итхэм уаклэхъажыныр кын.

2015 — 2016-рэ илъэс зэ-

нэкъокъум футбол клубэу «Зэ-
къошныгъэм» ешлэгъуи 3 къыщы-
фэнагъ. Жьоныгъуаклэм и 17-м Пятигорскэ, и 24-м Владикав-
каз якомандэхэр Мыекъяупэ щешлэщтых.

Блыпэм
зэрешлагъэхэр

«Алания» — «Мэщыкыу» — 2:2, «Афыпс» — «Черноморец» — 0:1, «Краснодар-2» — «Спартак» — 0:0, «Астрахань» — «МИТОС» — 2:2, «Биолог» — «Динамо» — 3:1, СКА — «Ангушт» — 3:0.

«Спартак» Налчык апэ ит, ащ мыгъэ клэхъан е ыпэ ишын зылъэкышт командэ купэу «Къыблэм» хэтэп.

Футболыр зикласэхэр, жьоны-
гъуаклэм и 17-м республикэ стадионым шукъеблагъэх.

Клэлэцыкы гандболыр

Типшъашъэхэм
ямедальхэр

Хэгъэгум икълэхэм гандболымклэ яклэлэ-
цыкы командэхэм яклэу зэлуклэгъухэр Тольятти щызэхашагъэх. Мыекъяупэ щыц пшъа-
шэхэу тренер-клэлэ-
егъаджэу Никита Голуб ыгъасэхэрэр ешлэгъухэм ахэлэжъагъэх.

Кълэу Тольятти икомандэ очкоуи 10 ригъэкъуи, апэрэ чы-
плэр Урысыем къыщыдихыгъ. Краснодар ятлонэрэ, Мыекъяупэ яцэнэрэ чыплэхэр къафагъэ-
шъошагъэх. Ешлэгъухэм коман-
дэ 12 ащызэнэкъокъугъ.

Сурэтым итыр: Мыекъяупэ игандбол командэ итренерэу Никита Голуб.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Зэхъышагъэр
ыкы кыдзэ-
гъэкырэ:

Адыгэ Республи-
кэм лъэпкъ
Юфхэмклэ, Лэклэб
къэралхэм ащы-
псэурэ тилъэпкыгъу-
хэм адырлэ зэпхы-
ныгъэхэмклэ ыкы
къэбар
жъугъэм иамал-
хэмклэ и Комитет
Адресыр: ур. Кре-
стьянскэр, 236

Редакциер
зыдэщыгъэр:

385000,
къ. Мыекъяупэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:

приемнэр:
52-16-79,
редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкыжъ зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын Юфхэмклэ,
телерадиокъэтын-
хэмклэ ыкы зэлы-
лэсыклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темеыр-Кавказ
чыплэ гъэфоры-
шлэп, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр

ООО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъяупэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкълэмкы
пчъагъэр
5063

Индексхэр
52161
52162

Зак. 216

Хэутыным
узщыккытхэнэу щыт
уахътэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыккытхэгъэхэ
уахътэр
Сыхъатыр 18.00

Редактор
шъхьалэр
Дэргэ Т. И.

Редактор шъхьалэм
иапэрэ гуадзэр

Мэщлэкъо
С. А.

Пшъэдэкыжъ
зыхырэ
секретары
Жаклэмыкыо
А. З.

